
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 631.11:633/635:334

DOI: 10.31521/2313-092X/2019-4(104)-1

РОЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗЕЙ РОСЛИННИЦТВА У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

О. В. Шебаніна, доктор економічних наук, професор
ORCID ID: 0000-0001-7663-5991

І. В. Шаповалова, здобувач вищої освіти

А. О. Твердовська, здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Встановлено, що на конкурентоспроможність вітчизняного аграрного сектора впливає ринкове, державне та недержавне регулювання. У такому контексті наголошено на необхідності взаємовигідної співпраці державних органів влади, недержавних та громадських організацій і самих сільськогосподарських підприємств. Визначено тенденції розвитку ринку агрострахування в Україні та схеми його активізації як одного з найбільш важливих та нерегульованих напрямів забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки.

Ключові слова: рослинництво, аграрний сектор економіки, регулювання, конкурентоспроможність, державна аграрна політика.

Постановка проблеми. Рослинництво є важливою галуззю не лише аграрного сектора України, а й вітчизняної національної економіки. Воно відіграє важливу роль у формуванні продовольчої безпеки України, є джерелом отримання фінансових ресурсів вітчизняними суб'єктами господарської діяльності, забезпечує постійне збільшення надходжень від експорту, що у результаті сприяє наповненню Державного бюджету України.

За попередніми даними Державної служби статистики, у 2019 р. ріст обсягів виробництва продукції рослинництва порівняно з 2018 р. склав 1,3%, у той час як у 2018 р. цей показник відносно 2017 р. становив 10,7 % [1]. Можна з впевненістю стверджувати про наявність проблемних аспектів у розвитку галузей рослинництва в Україні, що, в свою чергу, веде до зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора економіки.

На державному рівні задекларованими є питання надання реальної підтримки малим та середнім товаровиробникам, у тому числі і через механізм підтримки галузей рослинництва. Неурядові громадські організації та спілки підприємців теж говорять про необхідність використання інструментів недержавного регулювання для підтримки вітчизняних виробників рослинницької продукції на

внутрішньому та зовнішньому ринках. Українська економіка функціонує в ринкових умовах, що теж впливають на розвиток як аграрного сектора загалом, так і галузі рослинництва зокрема. Таким чином, досить цікавим та актуальним питанням сьогодення є дослідження ролі регулювання рослинництва у підвищенні конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми регулювання розвитку аграрного сектора економіки загалом та галузі рослинництва зокрема, проблематику конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств представлено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких В. Г. Андрійчук, В. М. Гриньова, С. М. Кваша, В. Лагутін, Т. М. Лозинська, Н. Є. Скоробагатова, Г. С. Тимофієва, Л. А. Швайка, О. О. Школьник, О. Г. Шпикуляк, В. М. Яценко та ін. Разом з тим певні наукові проблеми, що стосуються впливу регулювання галузей рослинництва на конкурентоспроможність вітчизняного аграрного сектора, потребують подальшого дослідження.

Метою дослідження є виявлення ролі регулювання галузей рослинництва у формуванні конкурентоспроможності аграрного сектора економіки України та обґрунтування напрямів удосконалення існуючої системи регулювання, у

першу чергу, за рахунок забезпечення взаємовигідної співпраці між державними органами влади, недержавними організаціями в аграрній сфері та самими сільськогосподарськими підприємствами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Встановлено, що найбільш розвиненою галуззю рослинництва в Україні є зернова. Найбільші площі, з яких зібрано зернові та зернобобові культури у 2018 р., знаходилися у користуванні сільськогосподарських підприємств з Одеської, Полтавської, Вінницької, Харківської та Дніпропетровської областей. Основними зерновими та зернобобовими культурами є пшениця, ячмінь та кукурудза.

До основних технічних культур, які вирощуються вітчизняними сільськогосподарськими виробниками, належать соняшник, соя, ріпак. Найбільші зібрані площі мають сільськогосподарські підприємства: соняшнику – у Дніпропетровській, Запорізькій, Кіровоградській, Харківській та Миколаївській областях; сої – у Хмельницькій, Полтавській, Київській, Житомирській та Вінницькій областях; ріпаку – Хмельницькій, Львівській, Тернопільській, Вінницькій та Одеській областях.

На вирощуванні овочів спеціалізуються сільськогосподарські підприємства таких областей: Херсонської, Черкаської, Миколаївської, Одеської, Київської. Картоплю найбільше вирощують сільськогосподарські підприємства Вінницької, Львівської, Київської, Чернігівської та Рівненської областей. Площа плодово-ягідних насаджень у плодоносному віці переважає у Вінницькій, Чернівецькій, Хмельницькій, Дніпропетровській та Закарпатській областях. Виноградарством займаються сільськогосподарські товаровиробники Одеської, Миколаївської, Херсонської та Закарпатської областей [2].

Також встановлено, що найдешевшими основні види продукції рослинництва є у Миколаївській, Житомирській та Івано-Франківській областях. Тоді як у Чернівецькій, Тернопільській та Київській областях сільськогосподарські товаровиробники реалізують вирощену продукцію значно дорожче [2].

Зазначене дозволяє стверджувати, що галузі рослинництва розвиваються у всіх областях України, а тому мають значний вплив на соціально-економічний розвиток областей. Відтак, проблематика забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора через використання удосконалення існуючого механізму регулювання є актуальною на всій території України.

Регулювання (від лат. *regulare*) означає «підпорядкування певному порядку». Т. М. Лозинська стверджує, що призначення регулювання полягає у спрямуванні об'єкта управління в напрямі досягнення поставлених цілей, які відображають цінності та потреби суспільства [3].

На нашу думку, регулювання рослинництва може здійснюватися в розрізі окремих його видів. А саме: ринкового, державного та недержавного регулювання.

При ринковому господарюванні характерною рисою є мобільність матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів. Швайка Л. А. виокремлює такі умови ефективного ринкового регулювання економіки: незалежності суб'єктів господарювання від держави та один від одного; наявності прав та свобод у суб'єктів господарювання в поєднанні з їхньою економічною відповідальністю; права власності на засоби виробництва, вироблену продукцію та отриманий економічний ефект; можливість самостійно встановлювати ціну на вироблену продукцію, надані послуги і визначати ринок збуту продукції; розвиненої ринкової інфраструктури тощо [4].

Вважаємо, що всі наведені умови є дійсними і у процесі ринкового регулювання галузей рослинництва.

Державне регулювання економіки є досить складним та комплексним поняттям, яке науковці трактують по-різному. Найбільш вдалими підходами до сутності державного регулювання економіки є напрацювання:

– Джон М. Кейнса, який під державним регулюванням розуміє організуючий і регулюючий вплив держави на економічну діяльність суб'єктів ринку з метою її впорядкування та підвищення результативності [5];

– Гринькової В. М. та Новікової М. М., за якими державне регулювання економіки являє собою використання державою різного роду інструментів та методів для впливу на розвиток основних економічних процесів з метою забезпечення позитивних соціально-економічних результатів [6];

– Дідівської Л. І. та Головки Л. С., які під державним регулюванням економіки розуміють управління соціально-економічним розвитком країни, тобто сукупність заходів державного впливу на об'єкти та процеси з метою певного спрямування господарської діяльності суб'єктів національної економіки, узгодження їхніх інтересів і дій для реалізації певних цілей [7].

Ми погоджуємося з думкою Г. С. Тимофієвої, що система державного регулювання рослинництва складається з правових (законодавчі та

підзаконні документи, що регламентують основні норми та правила діяльності сільськогосподарських підприємств, що займаються вирощуванням рослинницької продукції), адміністративних (укази, постанови та розпорядження виконавчих органів, які дозволяють, забороняють, обмежують чи нормують окремі види господарської діяльності) та економічних (державний бюджет, податки, кредит, ціни) інструментів впливу на діяльність сільськогосподарських підприємств, що займаються вирощуванням продукції рослинництва [8].

На відміну від державного регулювання, недержавне регулювання галузей рослинництва опосередковано впливає на його розвиток та здійснюється з боку недержавних, у тому числі громадських організацій: Торгово-промислової палати, Аграрного союзу України, Української аграрної конфедерації, Української зернової асоціації, Українського клубу аграрного бізнесу, ГО «Агробезпека в Україні», ГО «Українська асоціація аграрних інженерів» та інших.

На думку Г. С. Тимофієвої: «Регулювання розвитку галузей рослинництва – це система заходів, яка має підтримуючий, компенсаційний та організаційний характер, спрямована на скерування поведінки суб'єктів галузей рослинництва для забезпечення ефективного функціонування як аграрного сектора, так і економіки у цілому» [8]. До основних завдань регулювання рослинництва можна віднести: забезпечення належних умов для сталого економічного розвитку економіки країни та її аграрного сектора; забезпечення конкурентоспроможності рослинницької продукції та аграрного сектора України на національному та міжнародному рівнях; забезпечення населення продуктами харчування, а промисловість сировиною тощо.

Традиційно під конкурентоспроможністю розуміють можливість суб'єкта господарювання діяти в умовах ринкових відносин і отримувати при цьому стабільний прибуток, достатній для мотивації працівників, підвищення якості продукції та науково-технічного вдосконалення виробництва.

Щодо конкурентоспроможності галузі, то до неї часто відносять результативність функціонування окремих галузей національного господарства, яка визначається, окрім загальноприйнятих показників, на основі дослідження динамічності розвитку галузі з різних варіантів економічних змін окремої країни та розвитку даної галузі в міжнародній економіці. Таким чином, конкурентоспроможність галузі проявляється не лише через можливість даної

галузі перемагати у конкурентній боротьбі, але і через її здатність брати у такій боротьбі участь. Крім того, часто конкурентоспроможність галузі визначається й через наявність в ній технічних, економічних, екологічних, інноваційних, управлінських та інших умов для виробництва і реалізації продукції того рівня якості, що задовольняє вимоги конкретних груп споживачів та здатний приносити оптимальний у даних умовах розвитку галузі фінансовий результат [9].

Згідно з даними Світового банку, частка сільського господарства у ВВП країни за тринадцять років зросла на 4%: з 10% у 2005 р. до 14% у 2018 р. Тоді як середній показник по країнах світу становить 4% [10]. Площа сільськогосподарських угідь в Україні у 2018 р. склала 70,8% загальної площі. За даними Державної служби статистики, у 2018 р. у сільському господарстві України працювало 2937,6 тис. осіб, середній рівень заробітної плати становив 8725,67 грн, що на 20,8% нижче заробітної плати у промисловості [2].

За даними ФАО, Україна входить до п'ятнадцяти найбільших світових виробників таких видів сільськогосподарської продукції: насіння соняшнику, кукурудзи, ячменю, вишні, смородини, меду, насіння гірчиці, горіху, вівса, малини, жита тощо [11].

Разом з тим, про низький рівень конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора на світовому продовольчому ринку свідчать: низький рівень, порівняно зі світовими параметрами, ефективності виробництва та реалізації продукції рослинництва; переважання в структурі експорту продукції рослинництва сировинних товарів; низький рівень міжнародної сертифікації вітчизняних виробників рослинницької продукції та інші. Окрім того, досить негативно на існуючий рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції рослинництва та її виробників впливають: низька інноваційність галузей рослинництва; нестабільність розвитку вітчизняної фінансово-кредитної системи; слабкість виробничої та ринкової інфраструктури в аграрному секторі економіки України та інше.

Отже, з впевненістю говорити про те, що український аграрний сектор є конкурентоспроможним на національному та міжнародному рівнях не можна. Виходячи з цього, дослідимо, яким чином регулювання рослинництва може впливати на конкурентоспроможність вітчизняного аграрного сектора. На нашу думку, вплив проявляється в першу чергу через ефективність економічної політики держави.

На думку В. Лагутіна, теоретико-методологічна модель аналізу економічної політики держави базується на дослідженні відносин між державою (державними інститутами-регуляторами, чиновниками) і громадянським суспільством (соціальними групами, індивідами-споживачами публічних послуг) [12].

Вважаємо, що державна економічна політика найбільше впливає на конкурентоспроможність аграрного сектора через використання окремих своїх складових, а саме: зовнішньоекономічної, інвестиційної, науково-технічної та інноваційної, цінової, фіскальної політики.

Зовнішньоекономічна політика охоплює регулювання різних аспектів зовнішньої торгівлі, контроль за пересуванням товарів та підтримку вітчизняного товаровиробника. Встановлено, що зовнішньоекономічна політика спрямовує свої зусилля, в першу чергу, на забезпечення суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності належних умов для ведення самостійної легальної прибуткової діяльності, полегшення доступу на світові ринки та збільшення присутності українських товарів на українському ринку за рахунок розвитку добросовісної конкуренції та сприяння підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Таким чином, зовнішньоекономічна політика прямо пов'язана із забезпеченням конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора економіки на зовнішніх ринках.

Державна інвестиційна політика здійснює регулювання капіталовкладень держави на структурну перебудову, технічне оновлення та модернізацію сільськогосподарського підприємства. Науково-технічна та інноваційна політика спрямована на забезпечення науково-технічних розробок підприємств галузей рослинництва для підвищення їх конкурентоспроможності. У такому контексті доречним є стимулювання сільськогосподарських підприємств, що займаються розробленням нових сортів рослин, вирощуванням гібридів.

Одним із пріоритетних напрямів державного регулювання рослинництва є регулювання ціни на сільськогосподарську продукцію. Так, держава повинна: слідкувати, щоб ціни на продукцію були економічно обґрунтованими, ефективно проводити антимонопольне регулювання в аграрному секторі, сприяти збереженню цінового паритету в аграрному секторі, у разі необхідності використовувати методи регулювання рівня закупівельних цін на продукцію рослинництва з урахуванням її якості та строків реалізації.

В умовах інтеграційних процесів, які відбуваються в Україні, великого значення

набуває створення механізмів ефективного функціонування фіскальної політики країни в аграрному секторі економіки. За допомогою податків відбуваються забезпечення взаємовідносин держави із сільськогосподарськими підприємствами, контроль за розподілом та перерозподілом валового національного доходу. В умовах запровадженої фінансової децентралізації від фіскальної політики багато в чому залежить конкурентоспроможність аграрного сектора та його підприємств. Фіскальна політика визначає механізм оподаткування підприємства. Для підвищення ефективності виробництва і як результат – підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора державою запроваджується спрощена система оподаткування, котра дає змогу підприємству сплачувати менше коштів, тим самим підвищуючи його платоспроможність.

Вважаємо, що не варто занижувати роль громадських організацій, асоціацій підприємців у регулюванні рослинництва та забезпеченні конкурентоспроможності аграрного сектора. Так, відповідно до Закону України «Про торгово-промислові палати України», завданнями даних установ є: поглиблення партнерських стосунків із органами державної влади та місцевого самоврядування в питаннях розвитку економіки та залученні інвестицій; моніторинг законодавчих та місцевих нормативно-правових актів з питань ведення підприємницької діяльності, підготовка пропозицій до органів державної влади та місцевого самоврядування щодо їх удосконалення; активна участь у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків регіону та підприємств – членів ТПП; розвиток діяльності РТПП у галузі освітніх програм, конференцій, семінарів, круглих столів, презентацій з метою підвищення професійного рівня менеджменту підприємств та підприємців; сприяння розвитку партнерства та виробничо-технологічної кооперації на регіональному, міжрегіональному і міжнародному рівнях, активна робота з міжнародними системами ділової інформації; впровадження нових видів послуг і покращення якості існуючих послуг для задоволення потреб суб'єктів господарчої діяльності, надання підприємствам практичної допомоги у проведенні торгово-економічних операцій на внутрішньому та зовнішньому ринках тощо [13].

Аграрний союз України з метою забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора виконує такі завдання: сприяє оновленню матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств та поліпшенню їх фінансово-кредитного забезпечення; розробляє заходи з активізації інвестиційної діяльності в

аграрному секторі економіки; надає допомогу в розвитку і становленні інфраструктури на селі, інформаційному забезпеченні товаровиробників з питань кон'юнктури, цінової ситуації; сприяє збуту продукції та впровадженню науково-технічних досягнень [14].

Вважаємо, що найбільш вразливими місцями у системі регулювання галузей рослинництва в Україні є:

1) низький рівень співпраці між державними органами влади, громадськими організаціями та самими сільськогосподарськими підприємствами у процесі реалізації державної економічної політики у сільському господарстві;

2) майже повна відсутність державного регулювання діючого ринку агрострахування.

На наше переконання, жодна із раніше перелічених складових економічної політики держави у сільському господарстві не буде дієвою та ефективною, якщо вона не враховуватиме сумісних інтересів держави та приватного бізнесу у розвитку аграрного сектора. Так, досить часто результат реалізації урядових програм підтримки сільського господарства є відмінним від запланованого, як в плані реально отриманих коштів окремим сільськогосподарським підприємством, так і в плані позитивного ефекту на конкурентоспроможність аграрного сектора. Наприклад, у 2018 р. було заплановано надати сільськогосподарським товаровиробникам кошти у розрізі таких програм:

– 2801230 «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств» – заплановано 210 млн грн, а фактично отримано суб'єктами господарської діяльності 203, 2 млн грн, що на 6,8 млн грн менше планового показника;

– 2801350 «Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними» – план – 400 млн грн, фактично – 394,3 млн грн, що на 5,7 млн грн менше запланованого [15].

Згідно з нашими дослідженнями, сільськогосподарські товаровиробники нарікають державним органам влади на низький рівень використання інструментів інформування суб'єктів аграрного сектора про наявні програми підтримки, механізм їх отримання. Адже в Україні далеко не кожний сільськогосподарський товаровиробник має постійний доступ до Інтернет-ресурсу або знає, де можна знайти необхідну інформацію. Окрім того, наявність програм підтримки розвитку фермерських господарств, розвитку виноградарства та плодівництва не вичерпують перелік необхідних для конкурентоспроможного розвитку аграрного сектора напрямів підтримки. Так, у рослинництві проблемою є отримання якісного насіння національного виробництва, своєчасного отримання за прийнятними цінами добрив або засобів захисту рослин тощо. Тому при розробленні напрямів підтримки сільськогосподарських товаровиробників (у тому числі і тих, хто працює у галузях рослинництва) потрібен постійний діалог.

Наведений приклад свідчить про те, що дієва економічна політика у сільському господарстві має впроваджуватися з урахуванням, як мінімум, двох принципів: чіткого розподілу ролей між державою та аграрним бізнесом і діалогом та відповідальністю всіх сторін реалізації даної політики (табл.).

Таблиця

Економічна політика держави щодо сільського господарства: розподіл сфер відповідальності між державними органами влади, аграрним бізнесом та недержавними організаціями в аграрному секторі

Сфера виняткової відповідальності державних органів влади	Сфера спільної відповідальності	Сфера виняткової відповідальності аграрного бізнесу та недержавних організацій в аграрному секторі
1	2	3
Забезпечення макроекономічної стабільності як ключового елементу, сприятливого для аграрного бізнесу економічного середовища	Розбудова інфраструктури сільськогосподарського ринку України	Розробка та імплементація ефективних бізнес-стратегій, включаючи стратегію розвитку галузей рослинництва
Постійний моніторинг проблемних аспектів у функціонуванні аграрного сектора економіки (у тому числі галузей рослинництва) з метою їх якнайшвидшого нівелювання	Формування кадрового потенціалу для сільськогосподарських підприємств, здатного підвищити конкурентоспроможність аграрного сектора на національному та міжнародному рівнях	Остаточна відповідальність за бізнес-рішення та результати виробничо-комерційної діяльності

Продовження табл.

1	2	3
Активна участь у роботі міждержавних (міжурядових) організацій, які займаються питаннями розвитку сільського господарства та торгівлею сільськогосподарською продукцією (СОТ, ФАО тощо) з метою захисту та просування національних економічних інтересів	Постійний та конструктивний діалог між державою та аграрним бізнесом із питань розвитку аграрного сектора та галузей рослинництва	Готовність функціонувати у висококонкурентному національному і міжнародному середовищі
Формування регуляторного середовища на основі міжнародно визнаних принципів, міжнародних зобов'язань України та кращих світових практик	Розбудова інформаційно-аналітичної системи забезпечення потреб держави та аграрного бізнесу у сфері виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції	Формування мереж виробничо-комерційного та представницького характеру, метою яких є підвищення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора
Захист та просування національних економічних інтересів шляхом укладання дво- та багатосторонніх угод з міжнародними торговельними партнерами	Розбудова інноваційного потенціалу у сфері виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції	Бажання інвестувати у розбудову власної конкурентоспроможності
Захист економічної конкуренції	Формування позитивного іміджу України за кордоном	Активний пошук нових ринкових напрямів підвищення ефективності сільськогосподарської діяльності

Джерело: сформовано автором на основі [8],[12]

Таким чином, на наш погляд, сумісна реалізація представлених у таблиці завдань та паритетна взаємодія між органами державної влади, недержавних структур в аграрному секторі та самим аграрним бізнесом дозволить поліпшити систему регулювання галузей рослинництва в Україні, сприятиме підвищенню ефективності виробництва та реалізації продукції рослинництва, розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції та, як результат, забезпеченню конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора.

Стан та конкурентоспроможність аграрного сектора тісно пов'язані з ризиками, притаманними сільськогосподарському виробництву, особливо виробництву рослинницької продукції, адже ймовірність їх виникнення та рівень прояву часто не залежать від діяльності підприємства. Тому налагодження ефективної системи страхування сільськогосподарських ризиків має бути у пріоритетах державних та недержавних органів. Разом з тим, на сьогодні, регулювання ринку агрострахування в Україні майже відсутнє.

Одним з моментів підтвердження того, що на державному рівні цікавляться процесом розвитку агрострахування, став проведений 12 квітня 2018 року круглий стіл, де за участі Міністерства аграрної політики та продовольства України та за підтримки Проєкту «Розвиток фінансування аграрного сектора в Європі та Центральній Азії», (IFC, Група Світового банку) було подано дослідження основних тенденцій розвитку ринку агрострахування в Україні та обговорення усіх

проблемних аспектів, що його супроводжують. Найбільш цікавою, за результатами даної зустрічі, є така інформація:

– існує залежність між місцем здійснення сільськогосподарської діяльності товаровиробниками, кількістю укладених угод та вартістю сплачених страхових премій. Так, найбільші виплати отримали господарі у Хмельницькій області, де було акумульовано 40,3% від усіх виплат (3,1 млн грн), а також Черкаській – 30,9% (2,4 млн грн) та Тернопільській – 12,2% (928,3 тис. грн). Також виплати здійснювалися у Запорізькій, Житомирській, Чернівецькій, Дніпропетровській, Івано-Франківській, Львівській, Харківській і Донецькій областях;

– найбільше в Україні страхують посіви озимого ріпаку – 44,9%, озимої пшениці – 36,2% та цукрового буряку – 14,7%;

– компаніями, що здійснили більшість страхових виплат за договорами агрострахування, стали: «Брокбізнес» – 30,8%, «Аска» – 23,5%, «Інго Україна» – 18,6% [16].

Найбільш важливими проблемами у галузі агрострахування можна зазначити такі: недовіра сільськогосподарських товаровиробників до страхових компаній; із 47 страхових компаній, що мають ліцензію на здійснення агрострахування, реально працюють лише 10; страхові послуги у сільськогосподарській сфері є непрозорими та складними у використанні; страхові компанії, розробляючи страхові послуги, не завжди враховують індивідуальний підхід до сільськогосподарських підприємств; вартість страхових послуг у сільськогосподарській сфері є

дуже високою для більшої частини підприємств, оскільки витрати на вирощування сільськогосподарських культур та вартість кредитних ресурсів постійно збільшуються.

Таку ситуацію можливо змінити на краще лише за умови ефективного регулювання ринку агрострахування. На нашу думку, варто використати світовий досвід управління страховим захистом сільськогосподарських ризиків і наданням державної підтримки у процесі убезпечення суб'єктів сільськогосподарського бізнесу. Найбільш поширеними системами агрострахового захисту, що використовуються у міжнародній практиці, є: система катастрофічного покриття – передбачає створення державою так званого фонду катастроф, який перестраховується на світових ринках (Мексика, Індія, Німеччина); система державного адміністрування агрострахових програм – створення спеціального органу, що формує політику агрострахування у країні загалом, створює законодавче забезпечення та координує страхові компанії, які працюють у агростраховій сфері (США); система кооперації держави та страхових компаній – держава на загальному рівні визначає політику агрострахування, а страхові компанії на місцях, заручившись державною підтримкою, сприяють реалізації програм агрострахування на найбільш вигідних для аграріїв умовах (Туреччина, Іспанія, Португалія, Канада та ін.). Вважаємо, що запровадження хоча б однієї з наведених систем дозволить підвищити конкурентоспроможність аграрного сектора.

Висновки. Регулювання галузей рослинництва має прямий вплив на забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора економіки. При цьому система регулювання має включати в себе не лише діяльність державних органів влади, а й недержавних організацій, різного роду спілок сільськогосподарських підприємств. На наше переконання, регулювання галузей рослинництва потрібно розглядати у розрізі державного, недержавного та ринкового регулювання.

Сформовано розподіл сфер відповідальності між державними органами влади, аграрним бізнесом та недержавними організаціями в аграрному секторі задля дієвої реалізації економічної політики держави у сільському господарстві. Саме виконання визначених завдань кожним з визначених суб'єктів, дозволить дійти консенсусу щодо основних напрямів, методів, інструментів регулювання та таким чином підвищення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора економіки.

Встановлено, що ринок агрострахування в Україні майже не зазнає регулюючого впливу з боку держави та розвивається досить слабо. У першу чергу така ситуація зумовлена відсутністю довіри сільськогосподарських підприємств (особливо виробників продукції рослинництва) до страхових організацій. З метою налагодження ефективної системи агрострахування запропоновано використати одну з наведених в роботі систем агрострахового захисту, що довели свою ефективність у світі.

Список використаних джерел:

1. Індекс сільськогосподарської продукції у 2019 році (2019). *Державна служба статистики*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Сільське господарство України 2018 (2019). *Державна служба статистики*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Лозинська Т.М. (2006). Державна підтримка сільського господарства у контексті формування продовольчої безпеки. *Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць*. 3 (15), 115 – 123.
4. Швайка Л.А. (2008). Державне регулювання економіки. К.: Знання, 462 с.
5. Петті У., Сміт А., Рикардо Д., Кейнс Дж., Фридмен М. М. (2000). *Класика економічної думки: Сочинення*. 896 с.
6. Гриньова В.М., Новікова М.М. (2008). Державне регулювання економіки. К.: 398 с.
7. Дідківська Л.І., Головка Л. С. (2007). Державне регулювання економіки. – 5-те вид., стер. К.: Знання, 214 с.
8. Тимофієва Г.С. 2011. Регулювання розвитку галузей рослинництва та його вплив на конкурентоспроможність аграрних підприємств: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). 206 с.
9. Скоровагата Н.Є (2016). Конкурентоспроможність галузі в умовах євроінтеграційних процесів. *Актуальні проблеми економіки та управління*, 10.
10. Група Всесвітній банк. URL: <http://wdi.worldbank.org/table/4.2> World Bank Group, All Rights Reserved
11. Agricultural potential to improve global food security. (2017). *The Bleyzer foundation*. URL: http://www.bleyzerfoundation.org/files/tbf_reports/Unleashing%20Ukrainian%20Agricultural%20Potential-August%202018.pdf
12. Лагутін В. (2017) Економічна політика держави та ефекти її реалізації. *Вісник КНТЕУ*, 7. 5–21
13. Регіональна торгово-промислова палата Миколаївської області. *Офіційний сайт*. URL: <http://www.rtpm.com.ua>
14. ГО «Аграрний союз України». *Офіційний сайт*. URL: <http://www.aau.org.ua/uk/web/>
15. Стан фінансування програм підтримки АПК у 2018 році. (2019). *Інформаційно-аналітичний портал АПК України*. URL: <https://agro.me.gov.ua/>
16. Ринок агрострахування України. (2018). *Аграрний тиждень України: Всеукраїнський інформаційно-аналітичний журнал*. URL: <http://a7d.com.ua/novini/40118-rinok-agrostrahuvannya-ukrayini-rozvivayetsya.html>

Е. В. Шебанина, И. В. Шаповалова, А. А. Твердовская. **Роль регулирования отраслей растениеводства в повышении конкурентоспособности аграрного сектора экономики Украины**

Установлено, что на конкурентоспособность отечественного аграрного сектора влияет рыночное, государственное и негосударственное регулирование. В данном контексте отмечена необходимость взаимовыгодного сотрудничества государственных органов власти, негосударственных и общественных организаций и самих сельскохозяйственных предприятий. Описаны тенденции развития рынка агrostрахования в Украине и схемы его активизации как одного из наиболее важных и нерегулируемых направлений обеспечения конкурентоспособности аграрного сектора экономики.

Ключевые слова: растениеводство, аграрный сектор экономики, регулирование, конкурентоспособность, государственная аграрная политика.

O. Shebanina, I. Shapovalova, A. Tverdovska. **The role of crop production regulation in improving the competitiveness of the agricultural sector of Ukraine**

It is established that the competitiveness of the domestic agrarian sector is influenced by market, state and non-state regulation. In this context, the necessity for mutually beneficial cooperation between state authorities, non-governmental and non-governmental organizations and the agricultural enterprises themselves is emphasized. The tendencies of development of the agricultural insurance market in Ukraine and the scheme of its activation as one of the most important and unregulated directions of ensuring the competitiveness of the agricultural sector of the economy are determined.

Keywords: combined machine, technological scheme of the machine, structure of the machine, technological process, tillage, grinding and incorporation of plant residues.

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License